

НЕМОЋ ПОЕЗИЈЕ

(Александра Чворовић: *Награсићање*,
Кућа поезије, Бања Лука, 2013)

Некада је Шели тврдио да су песници непризнати законодавци света. Оваква одбрана поезије приличила је епохи романтизма. Данас смо од таквих закључака веома далеко, а ипак, песници и даље опсесивно настоје да промене свет. Немоћ поезије у тим подухватима чињенично је стање које већ у уводној песми збирке *Награсићања* наглашава њена ауторка Александра Чворовић. Ови аутопоетички стихови у мало речи нам предочавају апокалиптичну слику света који вапи за променама и исцељењем, жељу песника да на том плану нешто учини, и немоћ његових подухвата. Песник више није ни законодавац, ни исцелитељ, ни чаробњак. Рекло би се да је он на почетку двадесет првог века деградиран у хроничара, или још горе, у статистичара коме је задатак да поброји све недаће и погроме свести, а поезија сведена на „отпадне воде подсвијести“ чија је моћ ограничена на олакшање донето исповешћу. Али то ипак није све. Поезија нуди могућност да њен творац заједно са својим читаоцем надрасте „сав овај бол“. Управо ту проналазимо везу између фактографског набрајања пошлости и могућности избављења: знати све и издићи се изнад свега тога. Из те перспективе треба ишчитавати песме збирке *Награсићања*. Она се још увек опире будућем апсурду уметника, не пристајући на генетску модификацију генија, проричући да ће након тог медиокритетског лудила доћи време изворних талената, док њена ауторка одбија да буде „умрежен писац“.

Но, треба бити веома опрезан с речима. За Чворовићку надрастање није искључивање из овоземаљског и вера у постојање неког бољег света, ако се већ овај показао драстично несавршеним, нити је затварање очију пред постојећим и надолазећим злом. Надрастање подразумева снагу која ће нам помоћи да све то преживимо остајући такви какви јесмо, да нам наша „крлетка тела буде потаман“ упркос свему, да очаж надживимо и будемо изнад њега. Бранко Миљковић је у својим есејима говорио о певању као превладавању очаја. Опевати нешто, значи издићи се изнад тог проблема. Управо зато је Чворовићка неуморна у евидентирању тамних страна свакодневице. Па ипак, она ни ту не издиже песника у односу на све друге патнике овога света. Нема код ње таквог елитизма. Онај ко је изабрао поезију као вид надвладавања очаја, можда мање пати од свог близанца који ћутке носи свакидашњи терет. „Сјећаш се мајка је говорила / шутња носи тежину сазнања / Знамо ли који више пркоси / под ударцима свакодневице“, пита се и сама песникиња.

Мрак надлази, несавладив је у надирању, осваја и нас и нашу територију. Човек је разоружани бунтовник, зато и не може бити говора о отпору. Осврћући се уназад,

правећи један уопштен историјски пресек, постајемо свесни да ничега нема. Од силних градова, великих војсковођа, богатих дворова и раскошних одаја није остало ништа. Традиција се поиграва с нама, као што се песникиња у песми „Историчар“ двосмерно поиграва с традицијом (и стилски и тематски). У савременом свету не само песник, већ сваки човек који је у себи сачувао оно што га човеком и чини, разапет је „између насиља и љепоте“.

Занимљиво је да у песмама Александре Чворовић, иако би се на основу неких могло рећи да је изразита феминисткиња, појављује и мушки глас, а лирско ја нипошто не припада увек жени. Међу људским бићима два су пола која се међусобно непрестано привлаче и супротстављају. Да би се проникло у суштину људске патње, неопходно је свет сагледати из оба угла. Док Прустов јунак Марсел, лутајући кроз живот проналази аутентична сећања и захваљујући њима проналази своје изгубљено време, Чворовићка човека види као луталицу који не зна шта би радио са својом садашњошћу. Његово лутање је бесциљно и погубно, јер се удаљава од своје суштине.

Неке невоље не зависе од нас, али неке стварамо сами себи кроз однос с другим бићима. Један од тих компликованих односа свакако је брак, који је у ранија времена чешће опстајао само зато што су улоге биле подељене тако да једна страна спроводи своју вољу, а друга трпи пошто нема избора. Нешто од немог пристајања на неприхватљиво задржало се и до данас. У песми „Брак и упитник“ видимо како мушкарац доживљава промашен брак. Он се осећа преварено иако није реч о прељуби *библијској шии*. Он не зна ни како ни зашто, па чак ни када тачно се његова жена претворила у нешто што се не може волети. Оштре речи, сузе које су разводиле љубав и хладноћа – оно су што добија и зато се с неверицом пита је ли то заиста био његов избор. Па ипак, без обзира на сазнање да то није оно што је желео, пушта дане да се умножавају бесомучно идентични један другоме. Љубав је непознаница и вечити ризик; хазардерска игра у којој је улог сам живот. А изгледа да је баш ту губитак загарантован. „Још један пријатан дан“ песма је чији наслов на ироничан начин дочарава испразну егзистенцију, већ уморну од понављања истих покрета, истих навика, гледања истих утакмица, прелиставања истих новина, без снаге да се и у њихов садржај бар мало удуби, док мусака, принцес-крофне и сећање на задњицу његове последње девојке представљају врхунац пријатности. Младић одбија да се удубљује у туђе животе: не занимају га пословни и брачни проблеми његовог пријатеља, ни судбине људи о којима пишу новине, па чак ни имагинарних ликова на филму, јер би у том случају морао почети да размишља и о себи, чиме би привид пријатности неповратно био развејан.

Ни поглед из женског угла није ништа веселији. Напротив, чини се да је још мучнији. Праћена сталним осећајем кривице и оптерећена обавезом да увек буде лепа, без обзира на то што су тешки „окови пропадања и болести“, она само убрзава процес старења, који није у директној вези с оним како је људи виде. Понекад себе доживљава као властиту фотокопију, понекад као „хостесу пораза“. Жена се претвара у оно што њен партнер од ње створи. Његово је огледало. Тачно је оно што он и заслужује: „праведна казна за неправедна дела“. Она сања „врата која воде било куда“. Од свега је најважније покренути се. Али никуда не може отићи пре него што се врати сама себи

и научи да ужива у самоћи, јер је самоћа квалитет посебне вредности. Песма под називом „Једна прича“ наративно је набрајање свега онога што жени у браку смета: мушкарчева непогрешивост и лажна обећања, неспремност да је саслуша, њена стална кривица, немогућност да предахне, а да због тога неко није осујећен или љут, због чега ће бити проглашена себичном, „његове сестре бабе стрине и мајке / које попријек о гледају јер није савршена...“ А ипак пристаје на све то јер „не може живјети са кривицом жене која руши / хармонију лажног брака“. Од човека се очекује много. Ако је тај човек жена, онда се очекује још и више. Жена је увек на задатку. Мудрост се заправо састоји од начина на који реагујемо на изазове. „Ми смо ствараоци стварности“ читамо у песми „Мудра жена“. Али управо то је порука упућена свима, и једини пут ка надрастању.

Увек када жели да нагласи сабласно стање садашњице, песникиња се упусти у набрајање, градирано именовање стања, попис злехудих чињеница, тако да нам се свет учини као непрегледно сметлиште. Али он никада није депонија. Само је својеврсна одлагаоница за рециклирање живота. Они који имају храбрости и снаге, познали су себе и заволели своју самоћу. Такви не пристају на бескрајно фалсификовање садашњице, зато имају могућност да од тих отпадака створе нешто вредно. Најпре се мора бити, да би се једном могло престати. Најпре се мора бити Ја, да би се једном могло бити Све. Ипак треба имати на уму да није сваки материјал погодан за рециклажу. Понешто се напросто мора и одбацити.

Признавање немоћи поезије, њена је моћ и једино оружје песника. Али ни то оружје није свемоћно. Неопходно је да се нађе у рукама које га могу носити, јер ако нема читалаца, не може бити ни надрастања.